

Evidentiranje zadužnice kod izdavatelja

Neven Baica, mag. oec.

Zadužnica i bjanko zadužnica po karakteristikama pripadaju instrumentima osiguranja plaćanja. U ovom članka pojašnjavamo načine evidentiranja poslovanja sa zadužnicom i bjanko zadužnicom kod dužnika (izdavatelja zadužnica) i vjerovnika (ovrhovoditelja).

1. Uvod

Zadužnica i bjanko zadužnica su isprave koju dužnik ispostavlja vjerovniku kao instrument osiguranja plaćanja. No, ovim ispravama dodijeljen je i učinak rješenja o ovrsci kojim se zapljenjuje tražbina po računu i prenosi na ovrhovoditelja. Upravo ova karakteristika značajno je povećala upotrebu zadužnice, koja je danas u potpunosti istisnula mjenicu s liste popularnih instrumenata osiguranja plaćanja.

Dakle, zadužnica je instrument osiguranja plaćanja, koji je istovremeno i rješenje o ovrsci. Stoga je zadužnica uglavljena u odredbe Ovršnog zakona (Nar. nov., br. 112/12, 25/13 - Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, 93/14, 55/16 - OUSRH i 73/17). Odredbama navedenog propisa regulirana je primjena:

- **zadužnice** (koja se u praksi još naziva i običnom zadužnicom) i
- **bjanko zadužnice.**

Oblik i sadržaj zadužnice i bjanko zadužnice, te postupanje s tim instrumentima osiguranja plaćanja pri provedbi postupka ovrhe na novčanim sredstvima propisano je provedbenim propisima donesenim na temelju odredbi Ovršnog zakona i to:

- Pravilnikom o obliku i sadržaju zadužnice (Nar. nov., br. 115/12 i 82/17.; u daljnjem tekstu: Pravilnik o zadužnici),
- Pravilnikom o obliku i sadržaju bjanko zadužnice (Nar. nov., br. 115/12 i 82/17.; u daljnjem tekstu: Pravilnik o bjanko zadužnici); te
- Pravilnikom o načinu i postupku provedbe ovrhe na novčanim sredstvima (Nar. nov., br. 6/13. i 92/17.).

U ovom članku pojašnjavamo načine evidentiranja izdanih zadužnica kod dužnika, te prenosimo odredbe iz pravnih izvora koji su relevantni za postupke evidentiranja zadužnice kod njezina izdavatelja. Detaljno o načinu ispunjavanja obrazaca zadužnice i bjanko zadužnice, te postupcima vezanim uz zadužnicu pisano je u članku "**Zapljenjena računa na temelju zadužnice i bjanko zadužnice**", autor Božo Prelević, dipl.iur. koji je objavljen u časopisu RiPup 6/2018.

2. Izmjene od 1. rujna 2017.

Do 31. kolovoza 2017. godine zadužnica i bjanko zadužnica imala su svojstvo pravomoćnog ovršnog rješenja. Sa svojstvom pravomoćnog ovršnog rješenja, na zadužnicu i bjanko zadužnicu primjenjivale su se odredbe Ovršnog zakona koje dozvoljavaju prijenos sredstava vjerovniku u iznimno kratkom roku i s vrlo malo pravnih alata kojima to dužnik može spriječiti. Nedostatno vrijeme za reakciju i vrlo malo pravnih instrumenata kojima dužnik može zaustavljati i pobijati transakcije po zadužnici, postavilo ga je na položaj potencijalne žrtve od koje vjerovnik može naplatiti već naplaćeni dug jednostavnom pogrešnom predajom zadužnice. Premda takve pogreške mogu biti sasvim nenamjerne i lako otklonjive, ovo svojstvo zadužnice otvorilo je preveliki prostor nepoštenim vjerovnicima da ovaj instrument upotrijebe za bespravno stjecanje imovinske koristi, te potaknulo razvoj proizvodnje krivotvorenih zadužnica.

Odredbe Ovršnog zakona koje se odnose na zadužnicu mijenjane su Zakonom o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona (Nar. nov., br. 73/17), Osnovna promjena odnosi se upravo na povećanje sigurnosti dužnika na način da je zadužnici **od 1. rujna 2017. godine ukinuto svojstvo pravomoćnog rješenja o ovrsci**, čime je zadužnica **izjednačena s ostalim rješenjima o ovrsci.**

ističemo...

Navedeno znači da **dužnik od 1. rujna 2017. godine protiv zadužnice poslana na naplatu može primijeniti redovna pravna sredstva**, te mu je za poduzimanje tih mjera osiguran **zakonski rok od 60 dana.**

Detaljnije o izmjenama vezanim uz zadužnicu od 1. rujna 2017., te načinu ispunjavanja izmijenjenih obrazaca zadužnice i bjanko zadužnice pisali smo u već spomenutom članku "Zapljenjena računa na temelju zadužnice i bjanko zadužnice", objavljenom u časopisu RiPup 6/2018.

3. Razlike između zadužnice i bjanko zadužnice

Zadužnica i bjanko zadužnica imaju velik broj zajedničkih elementa i istu osnovnu svrhu upotrebe. No, razlike koje se javljaju u sadržaju i načinu korištenja dovoljno su različite da su **odredbe Ovršnog zakona i provedbenih propisa za zadužnicu i bjanko zadužnicu u većem dijelu odvojene**. Tako je zadužnica (obična) regulirana člankom 214. Ovršnog zakona dok je bjanko zadužnica regulirana člankom 215. Ovršnog zakona. Dodatno, i provedbeni propisi za ova dva instrumenta dani su odvojenim pravilnicima koje smo naveli u poglavlju 1. ovog članka.

Kako bi jednostavnije utvrdili razlike između postupanja s zadužnicom i bjanko zadužnicom, u nastavku dajemo usporedni prikaz odredbi Ovršnog zakona u vezi zaplijene računa na temelju zadužnice, te odredbi pravilnika kojima je detaljnije uređeno postupanje s navedenim instrumentima:

ZADUŽNICA
Zapljena računa na temelju zadužnice
čl. 214. Ovršnog zakona
(1) Dužnik može privatnom ispravom potvrđenom kod javnog bilježnika dati suglasnost da se radi naplate tražbine određenoga vjerovnika zaplijene svi računi koje ima kod banaka te da se novac s tih računa, u skladu s njegovom izjavom sadržanom u toj ispravi, isplaćuje vjerovniku.
Takva isprava izdaje se u jednom primjerku i ima učinak rješenja o ovrsi kojim se zapljuje tražbina po računu i prenosi na ovrhovoditelja.
(2) Na ispravi iz stavka 1. ovoga članka ili u dodatnim ispravama uz tu ispravu, istodobno kad i dužnik ili naknadno, obvezu prema vjerovniku mogu preuzeti i druge osobe u svojstvu jamaca plateca, i to davanjem pisane izjave koja je po svojem sadržaju i obliku ista s izjavom dužnika.
(3) Izvornik isprave iz stavaka 1. i 2. ovoga članka Agenciji dostavlja vjerovnik s učincima dostave sudskog rješenja o ovrsi izravno, putem davatelja poštanskih usluga preporučenom poštanskom pošiljkom s povratnicom neposrednom dostavom ili preko javnog bilježnika.

BJANKO ZADUŽNICA
Zapljena računa na temelju bjanko zadužnice
čl. 215. Ovršnog zakona
(1) Dužnik može privatnom ispravom potvrđenom kod javnog bilježnika dati suglasnost da se radi naplate tražbine čiji će iznos biti naknadno upisan u ispravi zaplijene svi njegovi računi kod banaka te da se novčana sredstva s tih računa, u skladu s njegovom izjavom sadržanom u toj ispravi, izravno s računa isplate vjerovniku koji je određen u ispravi ili koji će naknadno biti u nju upisan (bjanko zadužnica).
Takva isprava izdaje se u jednom primjerku i, nakon što u nju bude upisan iznos tražbine i podaci o vjerovniku, ima učinak rješenja o ovrsi kojim se zapljuje tražbina po računu i prenosi na ovrhovoditelja.
◀ Na odgovarajući način stavak 2. iz članka 214. primjenjuje se i na bjanko zadužnicu (prema čl. 215. st. 3. Ovršnog Zakona)
(3) Odredbe članka 214. stavaka 2. te 4. do 8. ovoga Zakona primjenjuju se na odgovarajući način i na bjanko zadužnicu.
(2) Izvornik isprave iz stavka 1. ovoga članka s naknadno upisanim iznosom tražbine i podacima o vjerovniku Agenciji s učincima dostave sudskog rješenja o ovrsi, dostavlja vjerovnik izravno, preporučenom poštanskom pošiljkom s povratnicom neposrednom dostavom ili preko javnog bilježnika. Dostavom te isprave zapljuje se tražbina po računu i prenosi se na vjerovnika.

ZADUŽNICA
Zapljena računa na temelju zadužnice
čl. 214. Ovršnog zakona
(4) Vjerovnik može svoja prava iz isprave iz stavka 1. ovoga članka prenositi ispravom na kojoj je javno ovjeren njegov potpis na druge osobe, koje u tom slučaju stječu prava koja je po toj ispravi imao vjerovnik. Na prienos tražbine iz zadužnice na odgovarajući način primjenjuje se odredba članka 185. stavka 1. ovog Zakona.
(5) Na temelju isprava iz stavaka 1. i 2. ovoga članka vjerovnik može po svom izboru zahtijevati na način propisan u stavku 3. ovoga članka od Agencije naplatu svoje tražbine od dužnika ili jamaca plateca, ili i od dužnika i jamaca plateca.
(6) Vjerovnik može od Agencije zahtijevati da mu vrati ispravu iz stavka 1. ovoga članka ako njegova tražbina nije u cijelosti namirena. U tom će slučaju Agencija naznačiti na toj ispravi iznos troškova, kamata i glavnice koji je naplaćen. Ako je vjerovnik u cijelosti namirio svoju tražbinu prema ispravi iz stavaka 1. i 2. ovoga članka, Agencija će obavijestiti o tome dužnika ili jamca plateca i na njegovu zahtjev predati.
(7) Isprave iz stavaka 1. i 2. ovoga članka imaju svojstvo ovršnih isprava na temelju kojih se može tražiti ovrha protiv dužnika ili jamaca plateca na drugim predmetima ovrhe.
(8) Oblik i sadržaj isprave iz stavka 1. ovoga članka propisat će ministar nadležan za poslove pravosuđa.

BJANKO ZADUŽNICA
Zapljena računa na temelju bjanko zadužnice
čl. 215. Ovršnog zakona
◀ Na odgovarajući način stavak 4. iz članka 214. primjenjuje se i na bjanko zadužnicu (prema čl. 215. st. 3. Ovršnog Zakona)
◀ Na odgovarajući način stavak 5. iz članka 214. primjenjuje se i na bjanko zadužnicu (prema čl. 215. st. 3. Ovršnog Zakona)
◀ Na odgovarajući način stavak 6. iz članka 214. primjenjuje se i na bjanko zadužnicu (prema čl. 215. st. 3. Ovršnog Zakona)
◀ Na odgovarajući način stavak 7. iz članka 214. primjenjuje se i na bjanko zadužnicu (prema čl. 215. st. 3. Ovršnog Zakona)
◀ Na odgovarajući način stavak 8. iz članka 214. primjenjuje se i na bjanko zadužnicu (prema čl. 215. st. 3. Ovršnog Zakona)
(4) Oblik i sadržaj isprave iz stavka 1. ovoga članka, s naznakom najviših iznosa koji se mogu upisati u pojedine vrste te isprave, propisat će ministar nadležan za poslove pravosuđa.
(5) Isprava iz stavka 1. ovoga članka istinita je u pogledu svojeg sadržaja ako je vjerovnik naknadno upisao iznos tražbine koji je manji ili jednak onome za koji mu je dužnik dao suglasnost u trenutku kad je potvrđena kod javnog bilježnika te podatke o vjerovniku.

Iz navedenih odredbi vidljivo je da je glavna razlika između zadužnice i bjanko zadužnice u elementima isprave, pri čemu se kod bjanko zadužnice iznos upisuje naknadno, a obvezno prije slanja na naplatu, a omogućen je i naknadni upis vjerovnika. Navedeni razlikovni elementi utiču dijelom na postupke ovrhe koje se provode tim instrumentima, ali nemaju utjecaj na način evidentiranja ove dvije vrste zadužnice u poslovnim knjigama, osim činjenice da je kod bjanko zadužnice potrebna pojačana pažnja u praćenju da li naknadno upisani iznos premašuje ukupni iznos nepodmirenog duga za koji je zadužnica izdana.

Obzirom na neznatne razlike poglavlja koja slijede odnose i na tzv. običnu zadužnicu i na bjanko zadužnicu. Stoga u nastavku teksta za obje vrste zadužnice koristimo izraz *zadužnica*.

4. Evidentiranje kod izdavatelja zadužnice

Nedostatna zaštita dužnika u poslovanju zadužnicom koja je postojala do 31. kolovoza 2017. godine, razvila je metode evidentiranja koje omogućuju detaljno praćenje izdanih zadužnica, stanja duga temeljem kojih su izdane i postupaka koji su u tijeku. Istovremeno se kod dužnika razvila praksa izbjegavanja podmirivanja duga redovnim načinima naplate, ukoliko je dug osiguran izdavanjem zadužnice ili bjanko zadužnice.

Premda je od 1. rujna 2017. godine razina zaštite dužnika pojačana, smatramo da i dalje izdanim zadužnicama treba pridavati značajnu pažnju, te pripremiti i voditi odgovarajuće izvanbilančne evidencije o izdanim zadužnicama i/ili provoditi odgovarajuća knjiženja u glavnoj i/ili pomoćnim knjigama.

Zadužnica je instrument osiguranja plaćanja. No, nema zapreke da dužnik zadužnicu ili bjanko zadužnicu izda s namjerom da se naplata obavi isključivo preko zadužnice, što može dovesti i do drugačijeg pristupa u evidentiranju zadužnice u poslovnim knjigama njezina izdavatelja. Posebice to vrijedi u slučaju prijenosa zadužnice trećoj strani. Upravo ovaj pristup ostavlja otvorenu mogućnost da se evidentiranju zadužnici pristupa na dva načina. Tako su kod dužnika moguća dva načina evidentiranja izdanih zadužnica:

- provođenjem knjiženja u analitičkoj evidenciji i glavnoj knjizi,
- preko izvanbilančne evidencije

U nastavku pojašnjavamo navedene načine evidentiranja.

4.1. Evidentiranje izdane zadužnice u glavnoj knjizi

Granica između instrumenta osiguranja plaćanja i instrumenta plaćanja vrlo je tanka te ovisi o namjeri izdavatelja zadužnice više nego o osobi koja zahtijeva njezino izdavanje, tj. vjerovniku.

Izdavanjem zadužnice ne poništava se mogućnost da dug bude podmiren redovnim načinima plaćanja, ali se isto tako ne može zabraniti dužniku da dug koji je pokriven izdanom zadužnicom odluči ne podmiriti redovnim načinima plaćanja.

U slučaju kada dužnik iskaže namjeru da dug za koji je izdana zadužnica ne podmiruje redovnim načinima plaćanja, postaje izvjesno za će dug prema dobavljaču (vjerovniku) biti zatvoren zadužnicom te se mogu provesti knjiženja koja prikazujemo u primjeru koji slijedi.

Primjer 1. - Knjiženje izdane zadužnice

- 1) Izdana zadužnica vjerovniku na iznos od **97.000,00** kn;
- 2) Vjerovnik naplatio zadužnicu - izvod žiro-računa **97.000,00** kn

Knjiženje:

214		2200	
Obveze za izdane zadužnice		Obveze prema dobavljačima - pravnim osobama u zemlji...	
(2) 97.000,00	97.000,00 (1)	(1) 97.000,00	97.000,00 S°

1000	
Žiro-račun za redovno poslovanje	
S° 444.444,00	97.000,00 (2)

Obzirom da je osnovna namjena zadužnice osiguranje plaćanja, smatramo da se, u slučaju ovakvog pristupa evidentiranju zadužni-

ce, dužnik treba u adekvatnom internom aktu utvrditi da će izdane zadužnice evidentirati na ovaj način.

Od 1. rujna 2017. vjerovnik, od trenutka kada je zadužnicu predao FINI na naplatu do prijenosa sredstava na račun, **treba čekati 60 dana**, koliko iznosi rok u kojem dužnik zadužnicu poslanu na naplatu može pobijati pravnim sredstvima. Obzirom da se zadužnica na naplatu dostavlja za dospelje dugove, to znači da vjerovnik mora čekati dodatnih 60 dana od datuma koje je s dužnikom ugovorio za plaćanje njegovih obveza. Stoga **nije nerazumno da vjerovnik u takvim slučajevima od dužnika zahtijeva da se isti odrekne 60-dnevne odgode naplate zadužnice**. Dužnik će u slučaju takvog dogovora vjerovniku sa zadužnicom ili po naknadnom pozivu vjerovnika dostaviti **suglasnost kojom izričito dopušta prijenos zaplijenjenih sredstava prije proteka tog roka**.

Treba ipak imati na umu da je osnovno svojstvo zadužnice osiguranje plaćanja, te da nije prikladno koristiti ju kao instrument plaćanja. Na to upućuju dodatni troškovi koji nastaju pri izdavanju zadužnice (naknada javnom bilježniku) kao i oportuni troškovi koji nastaju zbog vremena koje uprava i administracija utroši za njezino izdavanje o praćenje. Obzirom da knjiženja ne daju sve relevantne informacije o izdanim zadužnicama smatramo da dužnik pored knjiženja treba voditi i dodatnu izvanbilančnu evidenciju o kojoj pišemo u poglavlju koje slijedi.

Iz svega navedenog proizlazi da će se ovaj pristup zadužnici koristiti rijetko, samo u slučajevima kada postoji sumnja u buduća postupanja vjerovnika, te se neisplatom redovnim putem želi onemogućiti nezakonita upotreba zadužnice. Od 1. rujna 2017. takvo postupanje trebalo bi postati još rjeđe.

4.2. Izvanbilančno evidentiranje zadužnice

Zadužnica je prvenstveno instrument osiguranja plaćanja. To znači da dužnik i u slučaju kada je vjerovniku uručio zadužnicu dug podmiruje na uobičajene načine (plaćanjem preko žiro računa, kompenzacijskim plaćanjem ili gotovinskim plaćanjem). U slučaju ako se dug podmiri redovnim putem, vjerovnik je dužan vratiti dužniku neiskorištenu zadužnicu.

U tom slučaju trenutak izdavanja zadužnice ne evidentira se u glavnoj knjizi. Naime, prema računovodstvenim standardima za evidentiranje obveze zadužnici potrebna je izvjesnost da će takva obveza nastati. Obzirom da se dug namjerava podmiriti redovnim putem, zadužnica možda neće biti korištena, te iz tog razloga izvjesnosti koja je potrebna za evidentiranje obveze po zadužnici nema.

Dodatno, treba imati na umu da bi evidentiranje obveze po zadužnici u slučajevima kada se planira dug podmiriti redovnim načinima plaćanja stvaralo probleme i u praćenju obveza. Osobito to vrijedi u slučajevima kada se plaćanja obavljaju prema listi dospelosti koja se izvlači iz analitičke evidencije dobavljača, a knjiženjem obveze prema zadužnici zatvorena je obveza prema tom dobavljaču.

ističemo...

Kada se koristi kao instrument osiguranja plaćanja, **izdanu zadužnicu ne treba evidentirati u glavnoj knjizi izdavatelja zadužnice**.

No, to nikako ne znači da izdane zadužnice ne treba pratiti. Smatramo prikladnim da se svaka izdana zadužnica prati kroz adekvatnu izvanbilančnu evidenciju i to po mogućnosti zajedno sa stanjem duga za koji je izdana, kako bi dužnik u svakom trenutku raspolagao

